

ประเพณีส่วงเฮือชาวยฝั่งลุ่มน้ำโขง: บทบาทดั้งเดิม
และการปรับเปลี่ยนตามนโยบายของรัฐบาล*

The “Suang Huea” Tradition of the Mekong Riverine
Communities: The Traditional Role and the Adaptation to
Accommodate the Thai Government’s Policy

ภาณุพงศ์ อุดมศิลป์**

Panupong Udomsilp

บทคัดย่อ

ประเพณีส่วงเฮือ (แข่งเรือ) ของชุมชนชาวยฝั่งลุ่มน้ำโขงเป็นประเพณีโบราณที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาตามฮีตสิบสองของอาณาจักรล้านช้าง เดิมมีบทบาทสำคัญในการเฉลิมฉลองความอุดมสมบูรณ์ของชุมชนหลังฤดูการเก็บเกี่ยว ต่อมารัฐบาลไทยได้ใช้ประเพณีดังกล่าวเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ตลอดจนการตอบสนองนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวของประเทศเพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่ชุมชน ภาครัฐและเอกชนอีกด้วย

คำสำคัญ: ประเพณีส่วงเฮือ; ชุมชนชาวยฝั่งลุ่มน้ำโขง

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “บทบาทหน้าที่ประเพณีส่วงเฮือกับชุมชนชาวยฝั่งลุ่มน้ำโขง” ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากทุนอุดหนุนการวิจัยจากเงินกองทุนส่งเสริมและพัฒนากิจการวิจัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประจำปีงบประมาณ 2555.

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ติดต่อได้ที่: panupong_swu_hm@hotmail.com

Abstract

“Suang Huea” is the old tradition practiced among the Mekong Riverine communities since ancient times, in accordance with the Lan Chang’s Hit Sip Song. Traditionally, it was performed to celebrate the abundant harvest of the community after the harvest season. Now it has been adapted by the Thai government as a means to foster good relation between Thailand and Lao People’s Democratic Republic. Additionally, it has been promoted to serve the Thai governments policy of tourism promotion in order to generate more income for the local people, thereby increasing revenues of the country.

Keywords: “Suang Huea” tradition; the Mekong riverine communities

บทนำ

ชุมชนอำเภอเมืองหนองคาย นครพนมและมุกดาหารเป็นชุมชนเก่าแก่และเคยเป็นหัวเมืองสำคัญของอาณาจักรล้านช้างมาแต่อดีต ชาวบ้านในชุมชนดังกล่าวมีขนบธรรมเนียมและประเพณีที่สืบทอดกันมาแต่สมัยอาณาจักรล้านช้าง โดยเฉพาะประเพณี “ส่วงเฮือ” หรือประเพณีแข่งเรือ ซึ่งในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยจะใช้คำว่า “ประเพณีแข่งเรือ” ตลอดบทความ ประเพณีแข่งเรือของชุมชนชายฝั่งลุ่มน้ำโขงเป็นประเพณีสำคัญที่ถือปฏิบัติสืบทอดกันมาตามฮีตสิบสองหรือจารีตประเพณี 12 ของชาวล้านช้างแต่โบราณ และยังถือปฏิบัติกันมาจนปัจจุบัน

ประเพณีแข่งเรือในชุมชนชายฝั่งลุ่มน้ำโขง เดิมเจ้าเมืองตามหัวเมืองชายฝั่งลุ่มน้ำโขงจะจัดประเพณีแข่งเรือเพื่อให้ชาวบ้านได้มีโอกาสเฉลิมฉลองและสนุกสนานร่วมกันหลังฤดูกาลเก็บเกี่ยว โดยปกติจะจัดขึ้นในช่วงวันขึ้น 13 ค่ำ เดือน 11 ถึงวันแรม 1 ค่ำ เดือน 12 ของทุกปี ประเพณีดังกล่าวเป็นประเพณีดั้งเดิม จึงน่าสนใจว่ามีบทบาทต่อชุมชนชายฝั่งลุ่มน้ำโขงในอดีตอย่างไรและในปัจจุบันบทบาทดังกล่าวมีการปรับเปลี่ยนไปหรือไม่อย่างไร

ดวงมณี เพชรสุวรรณรังสี ได้ศึกษาวิจัย แนวทางการบริหารจัดการ ประเพณีการแข่งขันเรือสองฝั่งโขงเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (2551) โดยมุ่งศึกษาประวัติความเป็นมาของประเพณีแข่งขันเรือสองฝั่งโขง และ ลักษณะการบริหารจัดการประเพณีการแข่งขันเรือสองฝั่งโขง เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยศึกษาประเพณีการแข่งขันเรือในเมืองมุกดาหารและ เมืองไกรสรพนมวิหาร แขวงสุวรรณเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่าประเพณีการแข่งขันเรือของเมืองมุกดาหารในอดีต จัดขึ้นในวันขึ้นปีใหม่ตามชายฝั่งโขงมาร่วมทำพิธีถือน้ำพิพัฒน์สัตยาที่เมืองมุกดาหาร แล้วจัดแข่งขันเรือกันขึ้นในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 ของทุกปี ต่อมาทางจังหวัดมุกดาหารได้ เชื่อมความสัมพันธ์กับแขวงสุวรรณเขตโดยมีการจัดการแข่งเรือประเพณีร่วมกัน และสืบเนื่องมาจนปัจจุบัน ด้านการบริหารจัดการประเพณีแข่งขันเรือสองฝั่งโขง ระหว่างจังหวัดมุกดาหารกับแขวงสุวรรณเขตได้มีการวางแผน เตรียมงานและ ร่วมมือกันจัดงานเพื่อเผยแพร่ประเพณีอันดีงาม และปลูกจิตสำนึกลูกหลานให้ ช่วยกันอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมเก่าแก่เพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของทั้ง 2 ประเทศให้ดำรงอยู่สืบต่อไป

การศึกษานี้ผู้วิจัยลงเก็บข้อมูลภาคสนามจากการสัมภาษณ์ และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในประเพณีแข่งขันเรือ อำเภอเมืองจังหวัดหนองคาย นครพนมและมุกดาหาร ในระหว่างพ.ศ.2554-2555 รวม 2 ปี

การศึกษานี้พบว่าการแข่งขันเรือต่อชุมชนชายฝั่งลุ่มน้ำโขงใน อำเภอเมืองจังหวัดหนองคาย นครพนมและมุกดาหาร ผู้วิจัยศึกษาจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์จากข้อมูลภาคสนามและบริบททางสังคมเป็น สำคัญ เพื่อชี้ให้เห็นว่าประเพณีดังกล่าวมีบทบาทต่อชุมชนทั้งในอดีตและปัจจุบัน ดังนี้

บทบาทหน้าที่ดั้งเดิมและการปรับเปลี่ยนตามนโยบายของชาติ

ประเพณีการแข่งขันเรือของชุมชนต่างๆ แถบชายฝั่งลุ่มน้ำโขง ที่จัดในช่วงออกพรรษา หรือระหว่างวันขึ้น 12 ค่ำ เดือน 11 ถึง แรม 3 ค่ำ เดือน 12 เป็นประเพณีแข่งเรือที่ถือปฏิบัติสืบทอดกันมาตามฮีตสิบสองหรือจารีตประเพณี 12 เดือนของชาวล้านช้างแต่โบราณ ประเพณีดังกล่าวถือเป็นหน้าที่ของเจ้าเมืองที่จะต้องบอกกล่าวให้ชาวบ้านชาวเมืองในเขตปกครองดูแลของตนร่วมกันประกอบพิธีการแข่งขันเรือ เพื่อเป็นการเฉลิมฉลองความอุดมสมบูรณ์หลังฤดูกาลเก็บเกี่ยวและเป็นการบูชาพญานาคซึ่งเป็นบรรพบุรุษของตนแต่โบราณ (จารุบุตร เรื่องสุวรรณ, 2521: 66)

แต่เดิมประเพณีการแข่งขันเรือจะจัดขึ้นและแข่งขันกันเฉพาะชุมชนที่อาศัยอยู่ในหัวเมืองเดียวกัน เจ้าเมืองจะต้องประกาศให้ชาวบ้านในชุมชนต่างๆ ในการปกครองดูแลของตนมาร่วมกันจัดประเพณีแข่งเรือขึ้น ในประเพณีพงศาวดาร เรื่องตำนานเมืองจำปาศักดิ์ กล่าวถึงเจ้าสร้อยศรีสมุทรพุทธางกูร เจ้าเมืองจำปาศักดิ์ที่เป็นเชื้อสายของเจ้าเมืองเวียงจันทน์ได้ครองเมืองจำปาศักดิ์แล้วได้จัดประเพณีแข่งเรือขึ้น 3 วัน และเสด็จหอไชยคูการแข่งขันเรือทุกวัน เพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ข้าทาสบริวารตลอดทั้ง 3 วัน โดยวันแรกมีการทำพิธีเบิกน่านน้ำ (การบูชาพญานาคเพื่อร้องขอให้เปิดเส้นทางน้ำและให้ช่วยคุ้มครองลูกหลาน) และตีช้างน่านอง (การจัดริ้วขบวนเรือในแม่น้ำโขง) และการแข่งเรือของเหล่าบริวาร (กรมศิลปากร, 2512: 177-178)

ในสมัยสมเด็จพระสุริยวงศาธรรมิกราช (พ.ศ.2176-2233) (ปิยจิตร สินธุสอาด. 2540: 126) วัน วุสทอพ ทูตการค้าชาวฮอลันดาได้บันทึกไว้ว่า วันที่ 7 พ.ศ.2185 ในตอนมืด สมเด็จพระเจ้าแผ่นดินเสด็จไปทอดพระเนตรการไหลเรือไฟในแม่น้ำโขง วัน วุสทอพเองก็นั่งในผาม (ปะรำพิธี) กับพระเจ้าแผ่นดิน (สีลา วีระวงศ์, 2529: 41-42) แม้ในบันทึกของวัน วุสทอพ จะกล่าวถึงการไหลเรือไฟ แต่ในขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวลาวล้านช้างจะต้องจัดการแข่งเรือก่อนแล้วจึงไหลเรือไฟในเวลากลางคืน หลักฐานเกี่ยวกับประเพณีแข่งเรือของชุมชนชายฝั่ง

ลุ่มน้ำโขงมีปรากฏอยู่น้อยมาก เพราะเมื่อประเทศลาวตกเป็นของฝรั่งเศสตั้งแต่ พ.ศ.2436 ประเทศไทยกับประเทศลาวก็เริ่มมีปัญหาเรื่องเขตแดนในแม่น้ำโขง ต่างฝ่ายต่างหวาดระแวงซึ่งกันและกันจนเกิดปัญหายิ่งกันบ่อยครั้ง สถานการณ์บ้านเมืองดังกล่าวอาจเป็นสาเหตุให้ชาวบ้านไม่กล้าจัดประเพณีแข่งเรือขึ้น เนื่องจากเกรงว่าจะได้รับอันตรายจากทหารฝ่ายลาว เรื่องดังกล่าว ประภท สวัสดิ์วงศ์ไชย (สัมภาษณ์, 28 ตุลาคม 2553) กล่าวว่า “ประเพณีแข่งเรือไม่ได้จัดมานานมาก ตั้งแต่ฝรั่งเศสปกครองลาว ไม่มีใครกล้าจัดประเพณีการแข่งขันเรือ เพราะเกรงว่าจะถูกทหารฝ่ายลาวยิงและจับตัวไป”

ในเวลาต่อมาได้มีการรื้อฟื้นและจัดประเพณีการแข่งขันเรือขึ้นมาอีกครั้งใน พ.ศ.2522 โดยจัดการแข่งขันเรือยาวประเพณีเพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่าง ไทย-ลาว ที่จังหวัดหนองคาย นครพนม และมุกดาหาร ตามลำดับ จนกลายเป็น ประเพณีสืบทอดมาจนปัจจุบัน การรื้อฟื้นประเพณีการแข่งขันเรือดังกล่าวจึงมีบทบาทสำคัญต่อชุมชนชายฝั่งลุ่มน้ำโขงหลายประการ ดังนี้

1. บทบาทต่อการสืบทอดจารีตประเพณีดั้งเดิม

จารีตของชาวล้านช้างในเดือน 12 ของทุกปี กำหนดให้เจ้าเมือง และพระยาปาวประกาศให้ชาวบ้านตามหัวเมืองต่างๆ ในขอบเขตสืมาเข้ามา รวมกันที่เมืองหลวงพระบางเพื่อแห่เจ้ามหาชีวิตและจัดประเพณีแข่งเรือเพื่อบูชา พญานาคทั้ง 15 ตระกูลและอารักษ์บ้านอารักษ์เมืองกันตามประเพณี (รัช ภูณโณทก, 2542: 648) ซึ่งตามตำนานขุนบรมราชา เชื่อว่าพญานาคทั้ง 15 ตระกูลเป็นบรรพบุรุษผู้สร้างเมืองเชียงตุงเชียงทองหรือหลวงพระบางมาแต่โบราณ (กรมศิลปากร, 2512: 260-261)

ตามความเชื่อดั้งเดิม ประเพณีการแข่งขันเรือเป็นจารีตที่มีการสืบทอด มาแต่อาณาจักรล้านช้าง ชาวเมืองและชาวบ้านในชุมชนต่างๆ ตามชายฝั่งลุ่มน้ำโขง ยังมีความเชื่อเรื่องพญานาคที่เป็นบรรพบุรุษผู้สร้างเมืองหลวงพระบางและ พญานาคผู้ปกป้องและดูแลแม่น้ำโขงสายน้ำสำคัญที่หล่อเลี้ยงสรรพชีวิตของชาว

ล้านช้างตามชายฝั่งลุ่มน้ำโขง ดังในตำนานปู่เจ้าทึนสร้างเมืองล้านช้างมีคติความเชื่อดั้งเดิมว่านาคไม่ใช่เงือกงูเดียวรณ แต่เป็นพระยาหรือเจ้าผู้ปกครองแคว้นหรือหัวเมืองทั้งหลาย (หุมพันธ์ รัตนวงศ์, 2537: 106)

ประเพณีแข่งเรือของชุมชนชายฝั่งโขงในปัจจุบันแม้จะมีรูปแบบการจัดการแข่งขันเปลี่ยนแปลงไปบ้าง เช่น อนุญาตให้เรือจากท้องถิ่นอื่นๆ รวมทั้งชาวลาวมาร่วมแข่งขันได้ มีการจัดประเภทเรือเข้าร่วมแข่งขันออกเป็นประเภทต่างๆ เช่น เรือเล็กไม่เกิน 30 ฝีพาย เรือร่นกลางไม่เกิน 40 ฝีพาย และเรือใหญ่ไม่เกิน 60 ฝีพาย นอกจากนี้ยังมีเงินรางวัลสำหรับผู้ชนะในรุ่นต่างๆ อีกจำนวนมาก

การจัดการแข่งขันเรืยาวประเพณีมีการแบ่งหน้าที่หลักๆ ออกเป็น 2 ฝ่าย ฝ่ายแรก คือ หน่วยงานราชการและเอกชนจะร่วมกันจัดการแข่งขันเรือตั้งแต่วันเปิดงาน การจัดแข่งเรือรอบแรกจนถึงวันชิงชนะเลิศ และฝ่ายของพิธีกรรมต่างๆ ที่เคยปฏิบัติสืบต่อมาแต่บรรพบุรุษ คือ บรรดาลูกหลานเจ้าเมืองเก่า กล่าวคือ ในวันแรกของการแข่งเรือ บรรดาลูกหลานเจ้าเมืองเก่าหรือเจ้า ซึ่งเป็นผู้ดูแลศาลเจ้าพ่อและเจ้าแม่ต่างๆ ที่เป็นหลักบ้านหลักเมือง และนางเทียมหรือร่างทรงของเจ้าพ่อเจ้าแม่ต่างๆ ที่เป็นหลักบ้านหลักเมืองเช่นเดียวกัน ทั้งเจ้าและร่างทรงจะเชิญวิญญาณเจ้าพ่อและเจ้าแม่ลงประทับในเรือสว่างเพื่อทำพิธี “เบิกน่านน้ำ” เพื่อเป็นการส่งเครื่องเซ่น บูชา และร้องขอให้พญานาคได้เปิดเส้นทางน้ำ เพื่อให้ลูกหลานและชาวบ้านในชุมชนได้ร่วมกันจัดการแข่งเรือ เพื่อบูชาพญานาคอันเป็นบรรพบุรุษของตนแต่โบราณ และเพื่อเป็นการเฉลิมฉลองความอุดมสมบูรณ์หลังฤดูการเก็บเกี่ยวของชุมชน

ภาพที่ 1 พิธีเบิกน่านน้ำที่จังหวัดมุกดาหาร

เมื่อเบิกน่านน้ำแล้วผู้นำเรือมาเข้าร่วมการแข่งขันทั้งหมดจะต้องนำเรือมาร่วมทำพิธี “ตีช้างน่านอง” พิธีดังกล่าวในบางชุมชนได้เลิกทำไปแล้ว แต่ในบางชุมชนได้มีการรื้อฟื้นขึ้นมาใหม่โดยเฉพาะชุมชนเมืองมุกดาหาร การตีช้างน่านองนั้น เรือที่เข้าร่วมการแข่งขันทุกลำจะต้องไปรวมตัวกันที่จุดปล่อยเรือทุกลำแล้วจะมีคนยิงปืนให้สัญญาณปล่อยเรือ เรือทุกลำจะต้องพายแข่งกันลงมาถึงจุดเส้นชัย เป็นระยะทาง 3 กิโลเมตร เมื่อเรือทุกรลำพายแข่งกันมาถึงเส้นชัยแล้วจะต้องตีหัวเรือกลับแล้วพายย้อนขึ้นมามากครั้งหนึ่ง แต่การพายครั้งนี้จะพายช้าๆ ฝีพายทุกคนจะต้องใช้ไม้พายวกน้ำให้กระจายขึ้นสู่ท้องฟ้าพร้อมๆ กัน เพื่อให้น้ำกระจายออกเหมือนเมฆฝน ซึ่งชาวบ้านเรียกว่า “ตีช้างน่านอง” ตามตำนานศรีโคตรบูรณ์กล่าวไว้ว่าดินแถบนี้มีโคลงช้างจำนวนมาก โคลงช้างลงมาเล่นน้ำและพ่นน้ำในแม่น้ำโขง แสดงถึงความอุดมสมบูรณ์ของกลุ่มน้ำโขง ในความเชื่อของชาวบ้านขบวนเรือในแม่น้ำโขงจึงเป็นสัญลักษณ์ของโคลงช้างที่เล่นน้ำ และพ่นน้ำในแม่น้ำโขง ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของความอุดมสมบูรณ์ของแม่น้ำโขง ซึ่งเป็นแม่น้ำสายสำคัญที่หล่อเลี้ยงสรรพชีวิตตามชายฝั่งกลุ่มน้ำโขง

ภาพที่ 2 พิธีชิงช้าสวรรค์

หลังจากที่การแข่งขันเรือเสร็จสิ้นแล้วกลุ่มลูกหลานเจ้าเมืองจะต้องประกอบพิธีไหลเรือไฟและลอยกระทงสายเพื่อบูชาพญานาคและส่งเครื่องบูชาเครื่องเซ่นไปให้พญานาคและบรรพบุรุษตามธรรมเนียมโบราณ ซึ่งถือปฏิบัติตามความเชื่อดั้งเดิมอย่างเคร่งครัด

จะเห็นว่าประเพณีแข่งเรือของชุมชนชายฝั่งลุ่มน้ำโขงในปัจจุบัน แม้ว่าจะมีการปรับรูปแบบการจัดการแข่งขันไปบ้างตามความเหมาะสมกับยุคสมัยและเพื่อตอบสนองนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของชาติ ในทางปฏิบัติชาวบ้านบางชุมชนโดยเฉพาะจังหวัดมุกดาหารยังถือปฏิบัติพิธีกรรมสำคัญ เช่น พิธีเบิกน่านน้ำ พิธีชิงช้าสวรรค์ และพิธีไหลเรือไฟ ซึ่งพิธีกรรมดังกล่าวเป็นการถือปฏิบัติตามความเชื่อดั้งเดิมที่สืบทอดกันมาแต่บรรพบุรุษ ชาวเมืองมุกดาหารยังยึดถือและปฏิบัติพิธีกรรมดังกล่าวมาจนปัจจุบัน และเชื่อว่าการกระทำดังกล่าวเป็นการบูชาวิญญาณบรรพบุรุษและพญานาคทั้ง 15 ตระกูลในอดีต ซึ่งหมายถึงบรรพบุรุษผู้สร้างเมืองเชียงตุงเชียงทองดังที่ปรากฏในตำนานขุนบรมราชา

2. บทบาทต่อการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับลาว

เดิมชุมชนและหัวเมืองต่างๆ ที่อยู่ฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขงอยู่ใต้อำนาจการปกครองของไทยมาตั้งแต่ พ.ศ.2322-2436 รวมเป็นระยะเวลา 114 ปี ประเพณีการแข่งเรือของชุมชนชายฝั่งลุ่มน้ำโขงน่าจะจัดแข่งขันกันตามปกติทั้งชุมชนฝั่งไทยและฝั่งลาวเพราะล้วนก็มีความเชื่อเรื่องบรรพบุรุษและถือปฏิบัติตามฮีตสิบสองเหมือนกัน ในช่วง พ.ศ.2410 ประเทศลาวยังอยู่ใต้อำนาจการปกครองของไทย Mr.Delaporte ได้เขียนภาพบุญสง่าเหือ (แข่งเรือ) ในแม่น้ำโขง (พิชญ์ สมพอง, 2542: 4435) ซึ่งถือว่าเป็นการบันทึกภาพเหตุการณ์ที่เกี่ยวกับประเพณีแข่งเรือของชุมชนชายฝั่งแม่น้ำโขงก่อนที่ประเทศลาวจะตกเป็นของฝรั่งเศส

ประเทศลาวตกเป็นของฝรั่งเศสตั้งแต่วันที่ 3 ตุลาคม พ.ศ.2436 ประเทศลาวพยายามต่อต้านอำนาจการปกครองของฝรั่งเศสเพื่อเรียกร้องอิสรภาพอยู่ตลอดเวลา จึงทำให้ฝรั่งเศสต้องกวาดล้างอย่างรุนแรง ทำให้เกิดสงครามภายในประเทศลาวอยู่เนืองๆ และเมื่อได้รับอิสรภาพจากฝรั่งเศสใน พ.ศ. 2497 แล้ว ในช่วง พ.ศ.2498-2518 ประเทศลาวก็มีปัญหาขัดแย้งกันเองภายในประเทศ ระหว่างทหารฝ่ายขวาหรือฝ่ายเวียงจันทน์กับฝ่ายซ้าย หรือฝ่ายเจ้าสุภานุวงศ์ ผู้นำทั้ง 2 ฝ่ายต้องสู้รบกันเองเป็นสาเหตุให้เกิดความไม่สงบภายในประเทศนานถึง 21 ปี (สุวิทย์ วีระสวัตต์, 2543: 361)

ในช่วงเวลาที่ประเทศลาวเกิดปัญหาสงครามและความไม่สงบสุขภายในประเทศ ทางฝ่ายรัฐบาลลาวก็หวาดระแวงฝ่ายไทยอยู่ตลอดเวลา ตลอดตามแนวชายแดนชายฝั่งลุ่มน้ำโขงทั้งฝ่ายรัฐบาลไทยและรัฐบาลลาวจึงวางแนวป้องกันและจัดกองกำลังทหารคอยดูแลและรักษาความปลอดภัยกันอยู่ตลอดเวลา

นอกจากนี้ก็ยังมีปัญหาเรื่องแนวชายแดนที่แบ่งเขตกันโดยอาศัยร่องน้ำในแม่น้ำโขง ซึ่งในข้อตกลงที่รัฐบาลไทยทำไว้กับฝรั่งเศสทำให้รัฐบาลไทยมีข้อเสียเปรียบอยู่มาก (สมศักดิ์ ศรีวรรณะ, 2533: 24-25)

ปัญหาเรื่องเส้นแบ่งดินแดนในแม่น้ำโขงเป็นปัญหาใหญ่ที่ทำให้รัฐบาลทั้ง 2 ประเทศ ไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน และเคยมีปัญหาระหว่างชายแดน

ยังกันบ่อยครั้ง จนรัฐบาลไทยต้องประกาศปิดพรมแดนอย่างถาวรในช่วงระยะเวลาหนึ่ง

ผู้วิจัยเห็นว่า ในช่วงเวลาที่ประเทศลาวตกเป็นของฝรั่งเศส อีกทั้งยังมีความขัดแย้งกันเองภายในประเทศมาจนกระทั่ง พ.ศ.2518 ชุมชนชายฝั่งลุ่มน้ำโขงทั้งฝั่งซ้ายและฝั่งขวาอาจจะไม่มีโอกาสจัดประเพณีการแข่งขันเรือขึ้นเลย ซึ่งนายประภัทร สวัสดิ์วงศ์ไชย ผู้เป็นลูกหลานเจ้าเมืองมุกดาหารเก่า กล่าวว่า “ประเพณีการแข่งขันเรือไม่เคยจัดมานานมาก ตั้งแต่สมัยฝรั่งเศสปกครองลาว ไม่มีใครกล้าจัดประเพณีแข่งเรือ เพราะว่าจะถูกทหารฝั่งลาวยิงและจับตัวไป” (สัมภาษณ์, 25 ตุลาคม 2553)

ปัญหาทางการเมืองและปัญหาด้านชายแดนในแม่น้ำโขงระหว่างประเทศไทยกับประเทศลาวมีผลกระทบและสร้างปัญหาต่อการดำรงวิถีชีวิตของชาวบ้านทั้งชาวไทยและชาวลาวทั้งด้านการสัญจร การประมง ตลอดจนการประกอบประเพณีแข่งเรือ ไหลเรือไฟของชุมชนชายฝั่งลุ่มน้ำโขงเป็นอย่างมาก

ใน พ.ศ.2522 สมัยพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เป็นนายกรัฐมนตรี ได้มีนโยบายสร้างความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลลาวโดยการเปิดจุดผ่านแดนถาวรตามแนวชายฝั่งลุ่มน้ำโขงขึ้น 6 แห่ง คือ ด้านท่าเสด็จ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย อยู่ตรงข้ามกับด่านท่าเดื่อ แขวงเวียงจันทน์ ด้านท่าแพขนานยนต์ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ตรงข้ามกับด่านท่านาแล้ง แขวงเวียงจันทน์ ด้านอำเภอเมืองมุกดาหาร อำเภอเมืองมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร ตรงข้ามกับด่านสุวรรณเขต ด้านอำเภอเมืองนครพนม อำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม อยู่ตรงข้ามกับเมืองท่าแขก แขวงคำม่วน ด้านอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ตรงข้ามกับเมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว และด่านช่องเม็ก อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุบลราชธานี อยู่ตรงข้ามกับวังเต่า แขวงจำปาสัก (สมศักดิ์ ศรีวรรณะ, 2533: 37)

หลังจากเปิดพรมแดนโดยกำหนดด่านผ่านแดนถาวรขึ้นตามจังหวัดสำคัญๆ เช่น หนองคาย นครพนม และมุกดาหาร ทำให้ทั้งชาวไทยและชาวลาวมี

โอกาสติดต่อกันมากขึ้น และในระดับท้องถิ่น ชาวบ้านต่างก็ไปมาหาสู่กัน ซึ่งส่วนใหญ่รู้จักและเป็นเครือญาติกันมาก่อน และเมื่อถึงเทศกาลประเพณีแข่งเรือซึ่งทั้งชาวไทยและชาวลาวต่างก็มีความเชื่อและยึดถือปฏิบัติเช่นเดียวกัน รัฐบาลไทยจึงจัดประเพณีแข่งเรือเพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับลาวขึ้นเป็นครั้งแรกหลังจากที่ไม่มีการจัดประเพณีการแข่งขันเรือมายาวนาน โดยจัดขึ้นในวันที่ 2 ตุลาคม พ.ศ.2522 ณ ทำบ้านจอมแจ้ง เมืองสีสัตะนาท แขวงเวียงจันทน์ การแข่งเรือครั้งนี้มีประชาชนทั้งชาวไทยและชาวลาวไปร่วมประเพณีการแข่งขันเรือกันเป็นจำนวนมาก (คณิงภรณ์ วงเวียน, 2543: 137-138)

ในปีเดียวกันจังหวัดนครพนมก็จัดประเพณีแข่งเรือด้วยเช่นกัน ซึ่งในการจัดประเพณีแข่งเรือครั้งนี้มีชาวลาวมาร่วมงานเป็นจำนวนมาก แต่ไม่สามารถขึ้นฝั่งไทยได้ เนื่องจากยังมีปัญหาเรื่องจุดผ่านแดน แต่เมื่อได้เปิดจุดผ่านแดนถาวรแล้วจังหวัดนครพนมก็จัดประเพณีแข่งเรือทุกปีและชาวลาวสามารถขึ้นฝั่งมาเที่ยวและซื้อสินค้าได้สะดวกขึ้น

การจัดประเพณีการแข่งขันเรือระหว่างไทยกับลาวในช่วง พ.ศ.2522 ถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนชาวไทยและลาวในระดับท้องถิ่นได้อย่างดีเยี่ยม และที่สำคัญถือว่ารัฐบาลได้นำประเพณีแข่งเรืออันเป็นประเพณีดั้งเดิมของชุมชนทั้ง 2 ฝั่งแม่น้ำโขง มาเป็นสิ่งเชื่อมสัมพันธ์ไมตรีในระดับรัฐชาติด้วยเช่นเดียวกัน การจัดประเพณีร่วมกันระหว่างไทย-ลาวจึงเป็นจุดเริ่มต้นการสร้างความสัมพันธ์ที่กันระหว่างไทย-ลาวทั้งในระดับชุมชนและรัฐชาติที่เป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น

ต่อมาสมัยพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี ในวันที่ 27 มกราคม พ.ศ.2524 ได้มีมติคณะรัฐมนตรีให้ฟื้นฟูความสัมพันธ์ไทย-ลาว ให้มีความแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น โดยกำหนดนโยบายส่งเสริมความสัมพันธ์ในระดับท้องถิ่น ซึ่งได้ดำเนินไปด้วยดีในรูปแบบของการแลกเปลี่ยนการเยือน การแข่งขันกีฬา และการแข่งเรือเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างแขวงและจังหวัดต่าง ๆ ตามแนวพรมแดนชายฝั่งลุ่มน้ำโขง (สมศักดิ์ ศรีวรรณะ, 2533: 27)

จังหวัดมุกดาหาร หลังจากที่ยกฐานะจากอำเภอมุกดาหาร จังหวัดนครพนม เป็นจังหวัดมุกดาหารใน พ.ศ.2525 ได้จัดประเพณีแข่งเรือขึ้น ใน พ.ศ. 2531 การจัดประเพณีการแข่งขันครั้งนี้ ผู้ว่าราชการจังหวัดมุกดาหารได้เชิญ ท้าวบุญยัง วอละจิต หัวหน้าแขวงสุวรรณเขตและผู้ติดตามอีกประมาณ 10 คน มาร่วมงานด้วย พร้อมทั้งเชิญเรือยาวฝั่งลาวเข้าร่วมการแข่งขันด้วย การจัดประเพณีการแข่งขันครั้งนี้ถือเป็นจุดเริ่มต้นของการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยในจังหวัดมุกดาหารกับชาวลาวในแขวงสุวรรณเขตขึ้น

ต่อมาตั้งแต่ พ.ศ.2533 เป็นต้นมา ทางรัฐบาลไทยกับรัฐบาลลาว ต่างก็มีนโยบายเปิดด่านศุลกากรโดยไม่เก็บค่าธรรมเนียมเข้า-ออก ในช่วงประเพณีการแข่งขันเรือร่วมกัน โดยด่านศุลกากรฝั่งอำเภอเมืองมุกดาหารจะเปิดด่านโดยไม่เก็บค่าธรรมเนียมชาวลาวที่ข้ามมาจากแขวงสุวรรณเขต ในวันขึ้น 13 ค่ำ เดือน 11 ทุกปี เพื่อเปิดโอกาสให้ชาวลาวข้ามมาเที่ยว เยี่ยมเยือนญาติพี่น้องและซื้อขายสินค้ากันอย่างอิสระ ในขณะเดียวกันในวันแรม 1 ค่ำ เดือน 12 แขวงสุวรรณเขตเริ่มจัดประเพณีการแข่งขันเรือต่อจากจังหวัดมุกดาหาร ด่านศุลกากรแขวงสุวรรณเขตก็จะเปิดด่านโดยไม่เก็บเงินค่าธรรมเนียมจากชาวไทยที่ข้ามมาจากฝั่งจังหวัดมุกดาหาร เพื่อให้ชาวไทยได้มีโอกาสไปเยี่ยมเยือนญาติพี่น้องและซื้อขายสินค้ากันอย่างอิสระเช่นกัน

จะเห็นว่าประเพณีแข่งเรือของชุมชนชายฝั่งลุ่มน้ำโขงที่เคยปฏิบัติ สืบทอดกัน แต่เดิมมิได้มีการจัดประเพณีกันอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากปัญหาทางการเมืองการปกครองของทั้งประเทศไทยและประเทศลาวตั้งได้กล่าวข้างต้น จนกระทั่งเหตุการณ์บ้านเมืองเริ่มคลี่คลายลง รัฐบาลไทยจึงมีนโยบายที่จะประสานความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยกับชาวลาวให้เป็นมิตรต่อกัน และพยายามเชื่อมความสัมพันธ์ให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น รัฐบาลจึงใช้ประเพณีการแข่งขันเรือซึ่งเป็นประเพณีดั้งเดิมของชุมชนทั้ง 2 ฝั่งโขงเป็นสื่อเชื่อมความสัมพันธ์ ซึ่งถือว่าเป็นนโยบายที่ประสบความสำเร็จอย่างยิ่ง เพราะประเพณีดังกล่าวได้มีการรื้อฟื้น หลังจากที่ไม่ได้ปฏิบัติมายาวนานและสืบสานมาจนกระทั่งปัจจุบัน

3. บทบาทต่อการสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนและรัฐชาติ

ประเพณีการแข่งขันเรือของชุมชนชายฝั่งลุ่มน้ำโขงได้ถูกรื้อฟื้นขึ้นมาหลังจากที่ประเทศไทยเปิดจุดผ่านแดนถาวรขึ้นตามชายฝั่งลุ่มน้ำโขง เพราะจุดผ่านแดนต่างๆ จะเปิดโอกาสให้ทั้งชาวไทยและชาวลาวเดินทาง แลกเปลี่ยนซื้อขายสินค้ากันอย่างถูกกฎหมายมากขึ้น ประเพณีดังกล่าวจัดขึ้นในช่วงเวลาออกพรรษาทุกปีอย่างต่อเนื่อง และในแต่ละปีมีจำนวนเรือเข้าร่วมการแข่งขันกันมากขึ้น จึงทำให้ประเพณีการแข่งขันเรือเป็นที่รู้จักในกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมากยิ่งขึ้น

ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติแต่ละฉบับก็มีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 (2520-2524) รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยให้ประชาชนในท้องถิ่นต่างๆ มีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม และประเพณีของท้องถิ่นให้มากขึ้นเพื่อให้ชุมชนและรัฐได้รับผลประโยชน์จากการส่งเสริมการท่องเที่ยวได้อย่างทั่วถึง (สำนักงานคณะกรรมการแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2520: 240-245)

ในช่วงการพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 ถือว่าเป็นการเริ่มต้นพัฒนาด้านการบริการและการท่องเที่ยวของประเทศชุมชนตามเมืองใหญ่ๆ มีความพร้อมในการจัดประเพณีสำคัญๆ ของชุมชนเพื่อตอบสนองนโยบายของรัฐ ดังเช่น เมืองหนองคาย นครพนม และมุกดาหาร จึงได้จัดประเพณีแข่งเรือขึ้น เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวภายในท้องถิ่นและจากถิ่นอื่นๆ และพยายามโฆษณาประชาสัมพันธ์ประเพณีดังกล่าวให้เป็นที่รู้จักแก่นักท่องเที่ยวในวงกว้างยิ่งขึ้น

ในขณะเดียวกันในวันที่ 25 สิงหาคม พ.ศ.2531 สมัยที่พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นนายกรัฐมนตรี รัฐบาลได้มีนโยบายพัฒนาความสัมพันธ์ในทางเศรษฐกิจและการเมืองกับประเทศเพื่อนบ้านซึ่งรวมถึงประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวด้วย และเป็นจุดเริ่มต้นของ “นโยบายการเปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า” (สมศักดิ์ ศรีวรรณะ, 2533: 30)

ในส่วนของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวมีนโยบายให้แหล่งท่องเที่ยวของประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สนับสนุนให้ภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการลงทุนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมให้มากขึ้น และยังเปิดโอกาสให้ประชาชนในระดับท้องถิ่นมีส่วนร่วมบูรณะจัดการทรัพยากรธรรมชาติและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติให้มากขึ้นเพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวให้มากยิ่งขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2535: 55-56)

ใน พ.ศ.2522 รัฐบาลลาวได้ประกาศนโยบายการอยู่ร่วมกันโดยสันติระหว่างกลุ่มอินโดจีนกับอาเซียน โดยจะรักษาและพัฒนาความสัมพันธ์ฉันเพื่อนบ้านกับประเทศไทย รวมทั้งการขยายความร่วมมือในด้านต่างๆ ด้วย (สมศักดิ์ ศรีวรรณะ, 2533: 17)

หลังจากที่ท้าวไกรสอนพรหมวิหารเข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีและเจ้าสุภานุวงศ์เป็นประธานาธิบดีของประเทศลาวแล้ว ปัญหาด้านต่างๆ ตามแนวชายแดนระหว่างไทยกับลาวก็เริ่มคลี่คลายและพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง ฝ่ายรัฐบาลลาวมีการเปลี่ยนแปลงและปฏิรูปการเมืองการปกครองและระบบเศรษฐกิจใหม่ เริ่มยอมรับนโยบายและระบบเศรษฐกิจแบบผสม (Mixed Economy) หรือชาวลาวเรียกว่า “สังคมนิยมตามจินตนาการใหม่” ซึ่งนโยบายดังกล่าวรัฐบาลลาวได้ปรับปรุงและแก้ไขเรื่อยมาแล้วใช้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจ 5 ปี ฉบับที่ 3 (2534-2538) ตามแนวนโยบาย “จินตนาการใหม่” เพื่อเปิดโอกาสให้นักลงทุนชาวต่างชาติเข้าไปลงทุนในลาวมากยิ่งขึ้น (กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, 2537:2-13)

ทั้งรัฐบาลไทยและลาวต่างให้ความร่วมมือซึ่งกันและกันในการพัฒนาด้านความสัมพันธ์ เศรษฐกิจ ตลอดจนการส่งเสริมการท่องเที่ยวของทั้ง 2 ประเทศ ประเพณีการแข่งขันเรือเป็นวัฒนธรรมสำคัญของชุมชนชายฝั่งลุ่มน้ำโขงที่จัดร่วมกันสืบมาอย่างต่อเนื่อง ประเพณีการแข่งขันเรือถือเป็นประเพณีที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งในชุมชน ต่างถิ่นและรวมทั้งต่างชาติได้อย่างมาก รัฐบาล

พยายามส่งเสริมและสนับสนุนงบประมาณจำนวนมากเพื่อให้ชาวบ้านในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการฟื้นฟูและพัฒนาประเพณีดังกล่าวให้มากยิ่งขึ้น

จะเห็นว่าในช่วงเทศกาลออกพรรษาของทุกปีในชุมชนเมืองสำคัญๆ ตามชายฝั่งลุ่มน้ำโขงจะจัดประเพณีการแข่งขันเรือสปีดกันมาเรื่อยๆ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสเที่ยวชมอย่างทั่วถึงในทุกชุมชน ซึ่งโดยปกติจะเริ่มจากเมืองหนองคาย และต่อยอดไปยังเมืองนครพนมและเมืองมุกดาหารตามลำดับ

อย่างไรก็ตามนโยบายการฟื้นฟูและส่งเสริมประเพณีการแข่งขันเรือของรัฐบาล นอกจากจะเป็นการอนุรักษ์ประเพณีเก่าแก่ของชุมชนแล้วยังเป็นประเพณีและวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนชายฝั่งลุ่มน้ำโขงที่สามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี และที่สำคัญประเพณีดังกล่าวมีส่วนในการสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนและรัฐชาติได้เป็นอย่างมาก

ในช่วงประเพณีการแข่งขันเรือในปัจจุบันรัฐบาลจะเปิดด่านศุลกากรไม่เก็บค่าธรรมเนียมเข้า-ออก จากชาวลาวที่ข้ามมาจากฝั่งสุวรรณเขต 1 วัน โดยเฉพาะด่านศุลกากรอำเภอเมืองมุกดาหาร จะเปิดด่านในวันขึ้น 13 ค่ำ เดือน 11 ของทุกปีเพื่อเปิดโอกาสให้ชาวลาวและชาวเวียดนามจากฝั่งซ้ายข้ามมาซื้อสินค้าเป็นจำนวนมาก ซึ่งนโยบายดังกล่าวเป็นการสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนและรัฐชาติในแต่ละปีได้อย่างมาก

บทสรุป

จังหวัดหนองคาย นครพนม และมุกดาหารเคยเป็นหัวเมืองเก่าแก่ของอาณาจักรล้านช้างมาก่อน ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในชุมชนดังกล่าวต่างก็มีความเชื่อเรื่องพญานาคซึ่งเป็นบรรพบุรุษของตนมาแต่โบราณ ในเดือน 12 กำหนดให้เจ้าเมืองและลูกหลานกระทำการแข่งเรือเพื่อบูชาพญานาคทั้ง 15 ตระกูล แม้ประเพณีแข่งเรือจะมีได้จัดสืบทอดกันมาอย่างต่อเนื่อง แต่เมื่อมีการรื้อฟื้นประเพณีดังกล่าวขึ้นมาใหม่และปฏิบัติสืบทอดกันมาอย่างปัจจุบัน ชาวบ้านก็ยังคงต้องมีพิธีกรรมที่แสดงถึงการบูชาพญานาคอันเป็นความเชื่อดั้งเดิม เช่น การเบิกน่านน้ำ การ

ตีช้างนำนอง การไหลเรือไฟ เป็นต้น ประเพณีการแข่งขันเรือของชุมชนชายฝั่งลุ่มน้ำโขงยังคงแสดงร่องรอยของความเชื่อดั้งเดิมที่เคยปฏิบัติสืบต่อกันมาแต่บรรพบุรุษ ในขณะเดียวกันในยุคสมัยที่เกิดความขัดแย้งด้านการเมืองและเส้นแบ่งแดนในแม่น้ำโขง รัฐบาลได้นำประเพณีการแข่งขันเรือมาช่วยสร้างสัมพันธภาพระหว่างประเทศไทยกับประเทศลาว โดยจัดแข่งเรือยาวประเพณีในจังหวัดหนองคาย นครพนม และมุกดาหารเพื่อเชื่อมความสัมพันธ์กับแขวงต่างๆ ของลาวที่อยู่ฝั่งตรงข้ามกัน จนกลายเป็นประเพณีประสานความสัมพันธ์ที่ถือปฏิบัติสืบต่อกันมาจนปัจจุบัน อีกทั้งยังส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดประเพณีการแข่งขันเรือเพื่อตอบสนองนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวและเป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่ชุมชนและรัฐชาติอีกด้วย

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- การค้าต่างประเทศ, กรม. กระทรวงพาณิชย์. 2537. **สู่ทางขยายการค้าและการลงทุนของประเทศไทยกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว**. กรุงเทพฯ: กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์.
- คณิงภรณ์ วงเวียน. 2543. **ความสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวไทย-ลาว: ศึกษากรณีสะพานมิตรภาพไทย-ลาว**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- จารุบุตร เรืองสุวรรณ. 2521. “เรื่องฮีตสิบสอง-คองสิบสี่ ระบบการปกครองของชาวลาวและอีสานสมัยเก่า.” ใน **วัฒนธรรม ประเพณี ศิลปวรรณคดีอีสาน**. หน้า 61–68. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.
- ดวงมณี เพชรสุวรรณรังสี. 2551. **แนวทางการบริหารจัดการประเพณีการแข่งขันเรือสองฝั่งโขงเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ธวัช ปุณโณทก. 2542. คองสิบสี่: บทบัญญัติ. **สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคอีสาน** 2 (2542): 645–649.

ประภัทร์ สวัสดิ์วงศ์ไชย. สัมภาษณ์, 15 ตุลาคม 2553.

ปิยฉัตร สินธุสอาด. 2540. สังคมล้านช้างตั้งแต่ปลายพุทธศตวรรษที่ 21

ถึงต้นพุทธศตวรรษที่ 23. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต

สาขาวิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พิชญ์ สมพอง. 2542. สว่างเหนือ (แข่งเรือ): การละเล่น. สารานุกรมวัฒนธรรมไทย

ภาคอีสาน 13 (2542): 4435.

ศิลปากร, กรม. 2512. ประชุมพงศาวดาร เล่ม 40. กรุงเทพฯ: องค์การค้าของคุรุสภา.

ศิลปากร, กรม. 2512. ประชุมพงศาวดาร เล่ม 43. กรุงเทพฯ: องค์การค้าของคุรุสภา.

ศิลปากร, กรม. 2512. ประชุมพงศาวดาร เล่ม 44. กรุงเทพฯ: องค์การค้าของคุรุสภา.

ศิลปากร, กรม. 2512. ประชุมพงศาวดาร เล่ม 45. กรุงเทพฯ: องค์การค้าของคุรุสภา.

สมศักดิ์ ศรีวรรณะ. 2533. นโยบายการเปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า

บทวิเคราะห์ด้านจิตวิทยา ศึกษาเฉพาะกรณีสาธารณรัฐประชาธิปไตย

ประชาชนลาว. กรุงเทพฯ: กรมการปกครอง.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2520. แผนพัฒนา

เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4. กรุงเทพฯ: สำนักงาน

คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2535. แผนพัฒนา

เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7. กรุงเทพฯ: สำนักงาน

คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สีลา วีระวงศ์. 2529. อีตลิบสอง. ปรัวรรตโดย อุดม พรประเสริฐ. อุบลราชธานี:

ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม วิทยาลัยครูอุบลราชธานี.

สุวิทย์ ธีรสาวิต. 2543. ประวัติศาสตร์ลาว. กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์.

หุมพัน รัตนวงศ์. 2537. นาค (นาคะ) และความเชื่อของชนชาติลาว. ถอดความโดย

วรรณศักดิ์พิจิตร บุญเสริม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม

12 (2 กรกฎาคม-ธันวาคม): 98-111.

ภาษาอังกฤษ

Durkheim, Emile. 1926. **The Elementary Form of Religious Life**. Translated by J.W.Swain. New York: Macmillan.

Merton, Robert K. **Social Theory and Social Structure**. 1957. New York: The Free Press.

Tambiah, S.J. 1970. **Buddhism and The Spirit Cults in North-East Thailand**. Cambridge: Cambridge University Press.